

Przyjmujemy średnicę

$$D = 300 \text{ mm.}$$

Dla tej średnicy

$$\varepsilon = \frac{0,2}{300} = 6,67 \cdot 10^{-4}.$$

Współczynnik λ w strefie kwadratowej zależności oporów jest równy $\lambda_2 = 0,0179$

$$D_2 = \left[\left(\frac{6}{0,036} \right)^2 \frac{0,0179 \cdot 0,95 \cdot 0,58 \cdot 300 \cdot 10^3 \cdot 285}{(35,013^2 - 5,013^2) \cdot 10^{10}} \right]^{1/5} =$$
$$= (196,8 \cdot 10^5)^{1/5} = 0,288 \text{ m.}$$

Ostatecznie warunki zadania spełni gazociąg o średnicy $D = 300 \text{ mm.}$

Przykład 9.3. Określić średnie ciśnienie w gazociągu, jeżeli ciśnienie w przekroju początkowym jest równe $p_1 = 63 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2$, a w końcowym $p_2 = 31 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2$.

Rozwiązanie. Wartość ciśnienia średniego obliczymy ze wzoru (9.12)

$$p_{\text{sr}} = \frac{2}{3} \left[63 \cdot 10^5 + \frac{(31 \cdot 10^5)^2}{(63 + 31) \cdot 10^5} \right] = 48,9 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2.$$

9.1.3. OBLICZANIE UKŁADÓW GAZOCIĄGOWYCH

Do obliczeń gazociągów złożonych rozpatrzymy następujące układy:

- 1) gazociągi połączone szeregowo,
- 2) gazociągi połączone równolegle,
- 3) gazociągi z równoległym odgałęzieniem,
- 4) gazociągi wydatkujące.

Do obliczeń wymienionych układów zastosujemy wzór (9.10) w postaci

$$Q_o = 0,036 D^{2,5} \left[\frac{p_1^2 - p_2^2}{\lambda Z \bar{\gamma} L T} \right]^{0,5}$$

Wstawiając do tego wzoru zależność współczynnika λ od średnicy D według Weymoutha

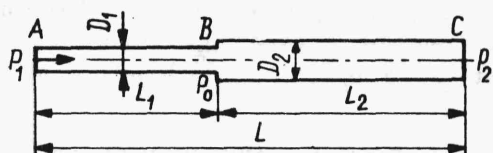
$$\lambda = \frac{0,009407}{\sqrt{D}}$$

oraz przyjmując $Z = 1$, $T = 288$ K, otrzymamy

$$Q_o = 0,022 D^{8/3} \left[\frac{P_1^2 - P_2^2}{\bar{\gamma} L} \right]^{0,5} \quad (9.13)$$

1. Gazociągi połączone szeregowo

Układy szeregowo połączonych przewodów składają się z gazociągów o różnych średnicach i długościach (rys.9.3). Ciśnienia w przekrojach A,B,C oznaczamy przez P_1, P_o, P_2 .

Rys.9.3

. Ze wzoru (9.13) obliczamy wydatek $Q_o = \text{const}$ dla kolejnych odcinków układu:

1 odcinek

$$Q_o = \frac{0,022}{\sqrt{\bar{\gamma}}} D_1^{8/3} \left(\frac{P_1^2 - P_{21}^2}{L_1} \right)^{0,5},$$

2 odcinek

$$Q_o = \frac{0,022}{\sqrt{\bar{\gamma}}} D_2^{8/3} \left(\frac{P_{21}^2 - P_{22}^2}{L_2} \right)^{0,5}$$

.....
.....

n odcinek

$$Q_o = \frac{0,022}{\sqrt{\bar{\gamma}}} D_n^{8/3} \left(\frac{P_{2(n-1)}^2 - P_2^2}{L_n} \right)^{0,5}.$$

Po przekształceniu powyższych wzorów napiszemy:

$$p_1^2 - p_{21}^2 = \frac{Q_o^2 \bar{\gamma} L_1}{0,022^2 \cdot D_1^{16/3}}$$

$$p_{21}^2 - p_{22}^2 = \frac{Q_o^2 \bar{\gamma} L_2}{0,022^2 \cdot D_2^{16/3}}$$

.....

$$p_{2(n-1)}^2 - p_2^2 = \frac{Q_o^2 \bar{\gamma} L_n}{0,022^2 \cdot D_n^{16/3}}$$

Sumując stronami powyższe równania otrzymamy

$$p_1^2 - p_2^2 = \frac{Q_o^2 \bar{\gamma}}{0,022^2} \sum_{i=1}^n \frac{L_i}{D_i^{16/3}}. \quad (9.14)$$

Stąd obliczamy wydatek dla gazociągów połączonych szeregowo

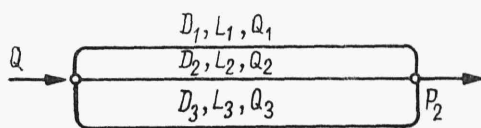
$$Q_o = 0,022 \left(\frac{p_1^2 - p_2^2}{\bar{\gamma} \sum_{i=1}^n \frac{L_i}{D_i^{16/3}}} \right)^{0,5}. \quad (9.15)$$

Dla gazociągu o średnicy zastępczej D_z i długości zastępczej L_z napiszemy

$$\frac{L_z}{D_z^{16/3}} = \sum_{i=1}^n \frac{L_i}{D_i^{16/3}}. \quad (9.16)$$

2. Gazociągi połączone równolegle

Na rysunku 9.4 pokazany jest schemat układu gazociągów połączonych równolegle o średnicach $D_1, D_2, D_3, \dots, D_n$, o długościach

Rys.9.4

$L_1, L_2, L_3, \dots, L_n$ oraz wydatkach $Q_1, Q_2, Q_3, \dots, Q_n$.

Całkowity wydatek dla układu jest równy

$$Q_0 = Q_1 + Q_2 + Q_3 + \dots + Q_n.$$

Po obliczeniu wydatków ze wzoru (9.13) dla poszczególnych przewodów otrzymamy

$$Q_0 = 0,022 \left(\frac{P_1^2 - P_2^2}{\bar{\gamma}} \right)^{0,5} \sum_{i=1}^n \frac{D_i^{8/3}}{\sqrt{L_i}}. \quad (9.17)$$

Zastępując układ ten gazociągiem równoważnym o średnicy zastępczej D_z i długości zastępczej L_z otrzymamy

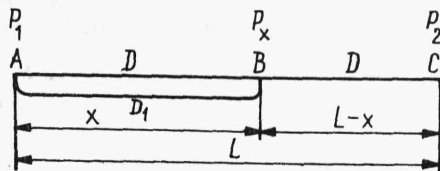
$$\frac{D_z^{8/3}}{\sqrt{L_z}} = \sum_{i=1}^n \frac{D_i^{8/3}}{\sqrt{L_i}}. \quad (9.18)$$

3. Gazociąg z równoległym odgałęzieniem

Dla zwiększenia przepustowości gazociągu wykonuje się równoległe odgałęzienie. Na rys.9.5 przedstawiono schematycznie gazociąg AC o średnicy D i długości L wraz z równoległym przewodem o średnicy D_1 i długości x .

Oznaczmy przez Q_0 wydatek gazociągu bez odgałęzienia, zaś przez Q_1 - wydatek całego układu.

Ze wzoru (9.17) obliczymy: dla odcinka AB

Rys.9.5

$$Q_1 = 0,022 \left(\frac{P_1^2 - P_x^2}{\bar{\gamma} x} \right)^{0,5} \cdot (D^{8/3} + D_1^{8/3}),$$

dla odcinka BC

$$Q_1 = 0,022 \left[\frac{p_x^2 - p_2^2}{\bar{\gamma} (L-x)} \right]^{0,5} \cdot D^{8/3}.$$

Powyższe równanie przekształcimy do postaci:

$$p_1^2 - p_x^2 = \frac{Q_1^2 \bar{\gamma} x}{0,022^2 (D^{8/3} + D_1^{8/3})^2},$$

$$p_x^2 - p_2^2 = \frac{Q_1^2 \bar{\gamma} (L - x)}{0,022^2 D^{16/3}}.$$

Sumując stronami otrzymamy

$$p_1^2 - p_2^2 = \frac{Q_1^2 \bar{\gamma} x}{0,022^2 (D^{8/3} + D_1^{8/3})^2} + \frac{Q_1^2 \bar{\gamma} (L - x)}{0,022^2 D^{16/3}}. \quad (9.19)$$

Wydatek gazociągu bez odgałęzienia obliczymy ze wzoru (9.13)

$$Q = 0,022 D^{8/3} \left[\frac{p_1^2 - p_2^2}{\bar{\gamma} L} \right]^{0,5},$$

skąd

$$p_1^2 - p_2^2 = \frac{Q^2 \bar{\gamma} L}{0,022^2 D^{16/3}}. \quad (9.20)$$

Porównując prawe strony równań (9.19) i (9.20) otrzymamy

$$\frac{Q^2 \bar{\gamma} L}{0,022^2 D^{16/3}} = \frac{Q_1^2 \bar{\gamma} x}{0,022^2 (D^{8/3} + D_1^{8/3})^2} + \frac{Q_1^2 \bar{\gamma} (L - x)}{0,022^2 D^{16/3}}.$$

Stąd stosunek wydatków

$$\left(\frac{Q}{Q_1}\right)^2 = \frac{\frac{x}{L}}{\left[1 + \left(\frac{D_1}{D}\right)^{8/3}\right]^2} + \frac{L-x}{L}. \quad (9.21)$$

Z tej zależności można obliczyć długość x lub średnicę D_1 odgałęzienia lub też łączny wydatek Q_1

$$\frac{x}{L} = \frac{1 - \left(\frac{Q}{Q_1}\right)^2}{1 - \frac{1}{\left[1 + \left(\frac{D_1}{D}\right)^{8/3}\right]^2}}. \quad (9.22)$$

Łączna wydajność układu

$$Q_1 = \frac{Q}{1 - \frac{x}{L} \left\{ 1 - \frac{1}{\left[1 + \frac{D_1^{8/3}}{D}\right]^2} \right\}^{0,5}} \quad (9.23)$$

dla $x = L$

$$Q_1 = Q \left[1 + \left(\frac{D_1}{D}\right)^{8/3} \right].$$

Jeżeli jeszcze w tym szczególnym przypadku przyjmiemy, że $D_1 = D$, wówczas otrzymamy

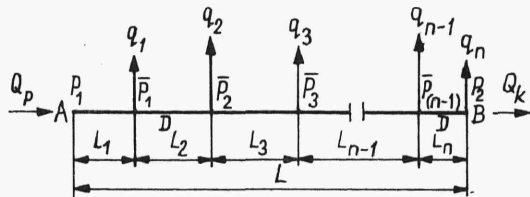
$$Q_1 = 2Q.$$

Średnica przewodu odgałęzionego wyraża się zależnością

$$D_1 = D \left\{ \left[\frac{\frac{x}{L}}{\left(\frac{Q}{Q_1}\right)^2 + \frac{x}{L} - 1} \right]^{0,5} - 1 \right\}^{8/3}. \quad (9.24)$$

4. Gazociągi wydatkujące gaz

Rozważany jest gazociąg AB o długości L , średnicy D wydatkujący gaz. Ciśnienie początkowe gazociągu oznaczamy przez p_1 , końcowe zaś przez p_2 . Odbiór gazu w poszczególnych punktach jest q_1, q_2, q_3 itd., a wydatki na poszczególnych odcinkach $L_1, L_2, L_3 \dots$ odpowiednio $Q_1, Q_2, Q_3 \dots$

Rys.9.6

Oznaczmy przez Q_p - wydatek początkowy, a przez $\bar{p}_1, \bar{p}_2, \bar{p}_3 \dots$ ciśnienia w poszczególnych punktach odbioru gazu. Na rys.9.6 przedstawiono schematycznie gazociąg wydatkujący gaz.

Wydatki na poszczególnych odcinkach wynoszą:

$$Q_1 = Q_p$$

$$Q_2 = Q_p - q_1$$

$$Q_3 = Q_p - q_1 - q_2$$

.....

$$Q_n = Q_p - \sum_{i=1}^{n-1} q_i.$$

Do obliczenia średnicy D gazociągu wydatkującego stosujemy znany wzór (9.13)

$$Q = K \left(\frac{p_1^2 - p_2^2}{L} \right)^{0,5},$$

gdzie $K = \frac{0,022 D^{8/3}}{\sqrt{\gamma}}.$

Po przekształceniu tego wzoru otrzymamy

$$Q^2 L = K^2 (p_1^2 - p_2^2).$$

Dla poszczególnych odcinków mamy:

$$Q_1^2 L_1 = K^2 (p_1^2 - \bar{p}_1^2)$$

$$Q_2^2 L_2 = K^2 (\bar{p}_1^2 - \bar{p}_2^2)$$

$$Q_3^2 L_3 = K^2 (\bar{p}_2^2 - \bar{p}_3^2)$$

.....

$$Q_n^2 L_n = K^2 (\bar{p}_{n-1}^2 - p_2^2)$$

Sumując otrzymamy

$$\sum_{i=1}^n Q_i^2 L_i = K^2 (p_1^2 - p_2^2),$$

skąd

$$K = \frac{0,022 D^{8/3}}{\sqrt{\bar{\gamma}}} = \left[\frac{\sum_{i=1}^n Q_i^2 L_i}{\frac{2}{p_1} - \frac{2}{p_2}} \right]^{0,5} \quad (9.25)$$

Z tej zależności otrzymamy

$$D^{8/3} = \frac{1}{0,022} \left[\frac{\sum_{i=1}^n Q_i^2 L_i}{\frac{2}{p_1} - \frac{2}{p_2}} \right]^{0,5} \quad (9.26)$$

Przykład 9.4. Gazociąg składa się z trzech szeregowo połączonych odcinków o średnicach i długościach: $D_1 = 300$ mm, $L_1 = 50$ km, $D_2 = 250$ mm, $L_2 = 40$ km, $D_3 = 200$ mm, $L_3 = 20$ km. Obliczyć ciśnienie p_1 w przekroju początkowym gazociągu, jeżeli wydatek gazu ziemnego o względnym ciężarze właściwym $\bar{\gamma} = 0,6$ wynosi $Q_0 = 10$ m³/s, zaś ciśnienie w przekroju końcowym $p_2 = 5 \cdot 10^5$ N/m².

Rozwiązanie. Ze wzoru (9.15) obliczymy ciśnienie:

$$p_1 = \left\{ \frac{1}{0,022^2} \left[Q_o^2 \bar{\gamma} \left(\frac{L_1}{D_1^{16/3}} + \frac{L_2}{D_2^{16/3}} + \frac{L_3}{D_3^{16/3}} \right) \right] + p_2^2 \right\}^{0,5},$$

$$p_1 = \left\{ \frac{1}{0,022^2} \left[10^2 \cdot 0,6 \left(\frac{50 \cdot 10^3}{0,3^{16/3}} + \frac{40 \cdot 10^3}{0,25^{16/3}} + \right. \right. \right. \\ \left. \left. \left. + \frac{20 \cdot 10^3}{0,2^{16/3}} \right) \right] + (5 \cdot 10^5)^2 \right\}^{0,5},$$

$$p_1 = 50 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2.$$

Przykład 9.5. Gaz ziemny przesyłany jest dwoma równoległymi przewodami o wymiarach: $D_1 = 200 \text{ mm}$, $L_1 = 40 \text{ km}$, $D_2 = 300 \text{ mm}$, $L_2 = 50 \text{ km}$. Ciśnienie w węźle początkowym wynosi $p_1 = 12 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2$, zaś w węźle końcowym $p_2 = 4 \cdot 10^5 \text{ N/m}^2$. Względny ciężar właściwy gazu ziemnego jest równy $\bar{\gamma} = 0,55$.

Obliczyć wydatek gazu Q_o dla układu równolegle połączonych gazociągów oraz średnicę zastępczego gazociągu D_z o długości zastępczej $L_z = 40 \text{ km}$.

Rozwiązanie. Wydatek obliczymy ze wzoru (9.17):

$$Q_o = 0,022 \left(\frac{p_1^2 - p_2^2}{\bar{\gamma}} \right)^{0,5} \left(\frac{D_1^{8/3}}{\sqrt{L_1}} + \frac{D_2^{8/3}}{\sqrt{L_2}} \right),$$

$$Q_o = 0,022 \left[\frac{(12 \cdot 10^5)^2 - (4 \cdot 10^5)^2}{0,55} \right]^{0,5} \cdot \left(\frac{0,2^{8/3}}{\sqrt{40 \cdot 10^3}} + \frac{0,3^{8/3}}{\sqrt{50 \cdot 10^3}} \right),$$

$$Q_o = 8,29 \text{ m}^3/\text{s}.$$

Ze wzoru (9.18) obliczymy średnicę zastępczą:

$$D_z = \left[\sqrt{L_z} \left(\frac{D_1^{8/3}}{\sqrt{L_1}} + \frac{D^{8/3}}{\sqrt{L_2}} \right) \right]^{3/8},$$

$$D_z = \left[\sqrt{40 \cdot 10^3} \left(\frac{0,2^{8/3}}{\sqrt{40 \cdot 10^3}} + \frac{0,3^{8/3}}{\sqrt{50 \cdot 10^3}} \right) \right]^{3/8},$$

$$D_z = 0,315 \text{ m.}$$

Przyjmujemy według normy $D_z = 350 \text{ mm}$.

Przykład 9.6. Obliczyć długość x równoległego odgałęzienia o średnicy $D_1 = 20 \text{ cm}$, wykonanego dla zwiększenia przepustowości gazu o średnicy $D = 25 \text{ cm}$ i długości $L = 40 \text{ km}$ od $Q = 7000 \text{ m}^3/\text{dob}$ do $Q_1 = 10\,000 \text{ m}^3/\text{dob}$.

Rozwiązanie. Ze wzoru (9.22) obliczamy:

$$\frac{x}{L} = \frac{1 - \left(\frac{Q}{Q_1} \right)^2}{1 - \frac{1}{\left[1 + \left(\frac{D_1}{D} \right)^{8/3} \right]^2}},$$

$$\frac{x}{L} = \frac{1 - \left(\frac{7000}{10\,000} \right)^2}{1 - \frac{1}{\left[1 + \left(\frac{20}{25} \right)^{8/3} \right]^2}} = 0,865,$$

stąd

$$x = 0,865 \cdot 40 = 34,6 \text{ km.}$$